

ความต้องการจำเป็นในการดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในสถานศึกษา
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 2^{*}
The Needs for Drug Prevention and Solution Operations in Schools
under Chaiyaphum Primary Educational Service Area Office 2

พัชร ทิทา และวานิช ประเสริฐพร

Patchara Titar and Vanich Prasertphorn

มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ, ประเทศไทย

Northeastern University, Thailand

Corresponding Author, E-mail: Patcharatitar@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของการดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในสถานศึกษา 2) ศึกษาความต้องการจำเป็นในการพัฒนาการดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในสถานศึกษา และ 3) ศึกษาแนวทางการดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 2 การวิจัยเป็นการวิจัยเชิงปริมาณ กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้ปฏิบัติงานด้านยาเสพติด จำนวน 327 คน กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้วิธีการสุ่มแบบสัดส่วนตามขนาดโรงเรียน และกำหนดจำนวนกลุ่มตัวอย่างตามสูตรของยามาเน ที่ระดับความคลาดเคลื่อน .05 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม และการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ ได้แก่ ผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ผู้อำนวยการโรงเรียน และผู้รับผิดชอบงานด้านยาเสพติดในสถานศึกษา จำนวน 3 คน โดยใช้แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ดัชนีความต้องการจำเป็น (PNI_{modified}) และการวิเคราะห์เนื้อหาเชิงพรรณนา

ผลการวิจัยพบว่า

1. สภาพปัจจุบันของการดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในสถานศึกษาโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.67$) ขณะที่สภาพที่พึงประสงค์โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.52$)

^{*}ได้รับบทความ: 22 เมษายน 2568; แก้ไขบทความ: 3 ธันวาคม 2568; ตอรับตีพิมพ์: 8 ธันวาคม 2568

Received: April 22, 2025; Revised: December 3, 2025; Accepted: December 8, 2025

2. ความต้องการจำเป็นในการพัฒนาการดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในสถานศึกษา โดยมีค่าดัชนีความต้องการจำเป็น (PNI_{modified}) อยู่ระหว่าง 0.20-0.70

3. แนวทางการดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในสถานศึกษา ประกอบด้วย 4 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านครูแกนนำ จำนวน 5 แนวทาง 2) ด้านการเฝ้าระวัง จำนวน 4 แนวทาง 3) ด้านการพัฒนา ระบบการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด จำนวน 4 แนวทาง และ 4) ด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด จำนวน 5 แนวทาง

คำสำคัญ: ความต้องการจำเป็น; การป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด; สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน; การบริหารสถานศึกษา; สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา

Abstract

The purposes of this research were: 1) to examine the current and desired conditions of the prevention and resolution of drug problems in schools; 2) to identify the priority needs for developing the implementation of drug prevention and resolution in schools; and 3) to propose guidelines for the prevention and resolution of drug problems in schools under the Chaiyaphum Primary Educational Service Area Office 2. This study employed a quantitative research approach. The sample consisted of 327 school administrators and teachers responsible for drug-related work in schools. The sample size was determined using proportional stratified sampling based on school size and calculated according to Yamane's formula at a .05 level of sampling error. In addition, semi-structured interviews were conducted with three experts, including the Director of the Primary Educational Service Area Office, school principals, and personnel responsible for drug-related work in schools. The research instruments included a questionnaire and a semi-structured interview. The data were analyzed using mean, standard deviation, the modified Priority Needs Index (PNI_{modified}), and descriptive content analysis.

The research findings revealed that:

1. The overall current condition of the prevention and resolution of drug problems in schools was at a high level ($\bar{X} = 3.67$), while the overall desired condition was at the highest level ($\bar{X} = 4.52$).

2. The priority needs for developing the prevention and resolution of drug problems in schools showed modified Priority Needs Index (PNI_{modified}) values ranging from 0.20 to 0.70.

3. The guidelines for the prevention and resolution of drug problems in schools consisted of four aspects: 1) core teachers (five guidelines), 2) surveillance (four guidelines), 3) development of the drug prevention and resolution system (four guidelines), and 4) prevention and resolution of drug problems (five guidelines).

Keywords: Needs assessment; Drug prevention and intervention; Basic education schools; School administration; Primary educational service area office

1. บทนำ

ปัญหายาเสพติดเป็นปัญหาสังคมที่มีความรุนแรงและส่งผลกระทบต่อความมั่นคงของมนุษยชาติในระดับโลก แม้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องจะดำเนินการมาตรการป้องกันและแก้ไขอย่างต่อเนื่อง แต่สถานการณ์ดังกล่าวยังคงทวีความซับซ้อนและขยายตัวอย่างต่อเนื่อง (ศูนย์บำบัดยาเสพติดเอกชนภูฟ้าเรสท์โฮม, 2566) รายงาน World Drug Report 2022 ระบุว่า ในปี พ.ศ. 2563 มีผู้ใช้ยาเสพติดทั่วโลกมากกว่า 284 ล้านคน และกลุ่มเยาวชนมีแนวโน้มเข้าสู่การใช้ยาเสพติดเพิ่มสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ (United Nations Office on Drugs and Crime (UNODC), 2022)

บริบทของประเทศไทยสะท้อนภาพปัญหาที่สอดคล้องกับสถานการณ์โลก โดยพบว่าคดีที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติดในกลุ่มเยาวชนมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะในช่วงปี พ.ศ. 2559-2563 (คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด, 2563) ทั้งนี้ ปัจจัยที่เอื้อต่อการเกี่ยวข้องกับยาเสพติดในกลุ่มเยาวชนประกอบด้วยปัจจัยด้านพฤติกรรมส่วนบุคคล สภาพครอบครัว และสภาพแวดล้อมทางสังคมซึ่งส่งผลกระทบโดยตรงต่อระบบการศึกษาและการพัฒนาเยาวชนในระยะยาว

กระทรวงศึกษาธิการจึงได้กำหนดนโยบายและมาตรการสำคัญเพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในสถานศึกษา อาทิ โครงการสถานศึกษาสีขาวและแนวทางการสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคม เพื่อเสริมสร้างความปลอดภัยและลดปัจจัยเสี่ยงในกลุ่มเด็กและเยาวชน (กระทรวงศึกษาธิการ, 2560; สำนักติดตามและประเมินผลการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2562) สำหรับพื้นที่สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 2 ได้มีการนํานโยบายดังกล่าวไปสู่การปฏิบัติอย่างต่อเนื่อง โดยบูรณาการความร่วมมือกับหน่วยงานภาคีเครือข่าย จัดทำข้อตกลงความร่วมมือ (MOU) และดำเนินโครงการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในโรงเรียนที่อยู่ในพื้นที่เสี่ยงอย่างเป็นระบบ (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 2, 2561)

อย่างไรก็ตาม แม้จะมีการดำเนินงานตามนโยบายอย่างต่อเนื่อง แต่การขับเคลื่อนงานป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในสถานศึกษายังคงเผชิญข้อจำกัดด้านทรัพยากร การบริหารจัดการ และความพร้อมของบุคลากร ส่งผลให้จำเป็นต้องมีการศึกษาข้อมูลเชิงประจักษ์เกี่ยวกับ สภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็น เพื่อใช้เป็นฐานในการพัฒนาแนวทางการดำเนินงานให้มีประสิทธิภาพและสอดคล้องกับบริบทพื้นที่อย่างแท้จริง ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษาความต้องการจำเป็นในการดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 2 เพื่อเป็นข้อมูลเชิงวิชาการในการปรับปรุงและพัฒนาการดำเนินงานอย่างยั่งยืน

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน และสภาพที่พึงประสงค์ ในการดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 2
2. เพื่อศึกษาความต้องการจำเป็นในการพัฒนาการดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 2
3. เพื่อหาแนวทางในการดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 2

3. ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ ซึ่งมีขั้นตอนดังนี้

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา โดยเนื้อหาได้มาจากการวิเคราะห์และสังเคราะห์ เอกสาร วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง โดยใช้องค์ประกอบเนื้อหา 4 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด 2) ด้านการพัฒนาระบบการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด 3) ด้านครูแกนนำ 4) ด้านการเฝ้าระวัง
2. ขอบเขตด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ สถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 2 จำนวน ผู้บริหารสถานศึกษาจำนวน 232 คน และครูผู้สอน จำนวน 1,555 คน รวม 1,787 คน (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 2, 2566) กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริหารและครูผู้สอน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 2 ปีการศึกษา 2567 จำนวน 42 คน ครูผู้สอน จำนวน 285 คน รวมเป็น 327 คน กำหนดกลุ่มตัวอย่างจากสูตร Yamane (1973) ที่ระดับความคลาดเคลื่อนในการสุ่ม 0.05 ด้วยวิธีการสุ่มแบบแบ่งชั้นภูมิ (Stratified random sampling)
4. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย แบ่งออกเป็น 2 ตอน ดังนี้ ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามมีลักษณะเป็นแบบเลือกตอบ (Check list) ประกอบด้วย เพศ อายุ ระดับ

การศึกษา ตำแหน่ง ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับสภาพและปัญหาการดำเนินงานป้องกันยาเสพติดในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 2 ประกอบด้วย 4 ด้าน คือ 1) ด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด 2) ด้านการพัฒนาระบบการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด 3) ด้านครูแกนนำ 4) ด้านการเฝ้าระวัง และตอนที่ 3 เป็นแบบสัมภาษณ์ สัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรอบรู้ ครอบคลุมวัตถุประสงค์ของการศึกษา จำนวน 3 คน จำแนกเป็นผู้อำนวยการโรงเรียน และครูผู้รับผิดชอบงานด้านยาเสพติดในสถานศึกษา เพื่อนำไปวิเคราะห์และสรุปเป็นแนวทางการดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 2

5. การสร้างและการหาคุณภาพเครื่องมือ มีขั้นตอน ดังนี้ 1) การสร้างแบบสอบถาม สร้างแบบสอบถาม จากการรวบรวมข้อมูลแนวคิด วรรณกรรมที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับการดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในสถานศึกษาจากตารางสังเคราะห์ ตรวจสอบความเหมาะสมขององค์ประกอบและตัวชี้วัดในการดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในสถานศึกษาโดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 คน นำไปปรึกษาและตรวจสอบโดยอาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อตรวจสอบ และนำข้อเสนอแนะของอาจารย์ที่ปรึกษาไปปรับปรุงแก้ไข นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงและแก้ไขแล้วไปทดลองใช้ (Try out) กับผู้บริหารสถานศึกษา และครูผู้สอนในสถานศึกษาของโรงเรียนในจังหวัดชัยภูมิ จำนวน 30 คน ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จากนั้นนำแบบสอบถามไปทดลองใช้หาวิเคราะห์หาค่าอำนาจจำแนกรายข้อของแบบสอบถาม ด้วยวิธีการหาค่าความสัมพันธ์ระหว่างคะแนนรายข้อกับคะแนนรวม (Item-Total Correlation) โดยหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์อย่างง่ายระหว่างคะแนนรายข้อกับคะแนนรวม และ นำแบบสอบถามที่มีค่าอำนาจจำแนกรายข้อมาวิเคราะห์หาค่า ความเชื่อมั่น (Reliability) ด้วยวิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient) ของครอนบาค (Cronbach) เกณฑ์ที่กำหนด คือ ตั้งแต่ 0.75 ขึ้นไป และจัดพิมพ์แบบสอบถามฉบับสมบูรณ์เพื่อนำไปดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัยต่อไป 2) การสร้างแบบสัมภาษณ์แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง โดยกำหนดขอบเขตคำถามตามกรอบแนวคิดในการวิจัย ตามมาตรการดำเนินงานทั้ง 4 ด้าน เพื่อนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ ไปวิเคราะห์การดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในสถานศึกษา นำแบบสัมภาษณ์ที่สร้างขึ้นเสนออาจารย์ที่ปรึกษา เพื่อตรวจสอบความถูกต้องและให้ข้อเสนอแนะเพื่อปรับปรุงแก้ไขให้เหมาะสม ปรับปรุงแก้ไขให้เรียบร้อย ตามข้อเสนอแนะของอาจารย์ที่ปรึกษา จัดพิมพ์แบบสัมภาษณ์ฉบับสมบูรณ์ และนำไปเก็บรวบรวมข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างต่อไป

6. การเก็บรวบรวมข้อมูล การเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง ผู้วิจัยมีวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้ 1) ผู้วิจัยขอความอนุเคราะห์จากต้นสังกัด ออกหนังสือถึงผู้อำนวยการสถานศึกษาของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 2 เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่าง 2) นำหนังสือแนวนำตัวผู้วิจัยถึงผู้อำนวยการสถานศึกษาของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 2 เพื่อขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลใน

การส่งแบบสอบถามเพื่อการวิจัย เรื่อง ความต้องการจำเป็นในการดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 2 ผ่านระบบ e-office ของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 2 ไปยังโรงเรียนต่างๆ ทั้งสิ้นจำนวน 29 โรงเรียน โดยแบบสอบถามจะมี QR Code เพื่อให้ผู้ตอบแบบสอบถาม สแกนเข้าไปตอบแบบสอบถามออนไลน์ผ่าน Google Form และ 3) เก็บรวบรวมแบบสอบถาม ตรวจสอบความครบถ้วนสมบูรณ์ของการตอบแบบสอบถามการวิจัย ในไฟล์ Spreadsheet ที่ถูกเก็บไว้ใน Drive ของผู้วิจัย ซึ่งผู้ตอบแบบสอบถามมีจำนวน 327 คน คิดเป็นร้อยละ 100 และนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ต่อไป

7. การวิเคราะห์ข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ระบบโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป มาวิเคราะห์ข้อมูลแบบสอบถามแต่ละตอน ดังนี้ ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยใช้สถิติพื้นฐานได้แก่ จำนวนและร้อยละ ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับสภาพและปัญหาการดำเนินงานป้องกันยาเสพติดในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 2 โดยใช้สถิติได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และแปลความหมายโดยเทียบกับเกณฑ์สัมบูรณ์ (บุญชม ศรีสะอาด, 2555, หน้า 42-43) ซึ่งแบ่งค่าช่วงคะแนนเป็นช่วงๆ

8. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ สถิติพื้นฐานที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยในครั้งนี้ ประกอบด้วย ความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) (Mean) ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ค่าความเที่ยงตรงของแบบสอบถาม หรือค่าสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์หรือเนื้อหา (IOC: Index of item objective congruence) ค่าดัชนีจัดเรียงลำดับความต้องการจำเป็น และวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามโดยใช้สัมประสิทธิ์แอลฟา (α -coefficient) ของครอนบาค (Cronbach)

4. สรุปผลการวิจัย

การวิจัย เรื่อง ความต้องการจำเป็นในการดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 2 ผู้วิจัยได้สรุปผลวิจัย ดังนี้

1. สภาพปัจจุบันของการดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดของสถานศึกษา โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 3.67) และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าอยู่ในระดับมากจำนวน 3 ด้าน และระดับปานกลางจำนวน 1 ด้าน โดยเรียงค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย คือ ด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด ด้านการพัฒนาระบบการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด ด้านการเฝ้าระวัง และด้านครูแกนนำ ตามลำดับสภาพที่พึงประสงค์ของการดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในสถานศึกษาโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.52) และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าอยู่ในระดับมากที่สุด 3 ด้าน และระดับมาก 1 ด้าน โดยเรียงค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย คือ ด้านครูแกนนำ ด้านการพัฒนาระบบการป้องกันและแก้ไข

ปัญหาอาชญากรรม ด้านการเฝ้าระวัง และด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด ตามลำดับ

2. ความต้องการจำเป็น (PNImodified) ในการดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 2 โดยภาพรวมพบว่า ดัชนี ความต้องการจำเป็นเฉลี่ยเท่ากับ 0.24 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน เรียงจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ด้านครู แกนนำ ด้านการเฝ้าระวัง ด้านการพัฒนาระบบการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด และด้านการป้องกัน และแก้ไขปัญหายาเสพติด

3. แนวทางการดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 2 ที่ได้จากการสัมภาษณ์ สรุปได้ ดังนี้ 1) ด้านครูแกนนำ (1) ส่งเสริมสนับสนุนให้สถานศึกษาดำเนินการสอนเรื่องยาเสพติดในหลักสูตรของสถานศึกษารวมถึงจัดการ ป้องกันยาเสพติดสอดแทรกไว้ในกิจกรรมการเรียนรู้ทุกกลุ่มสาระวิชา มีแผนการสอน กิจกรรมนักเรียน และบันทึกผลการจัดกิจกรรม (2) พนักงานเจ้าหน้าที่ส่งเสริมความประพฤตินักเรียนและนักศึกษา (พสน.) เป็นแกนนำในแต่ละโรงเรียนในการดำเนินงานด้านยาเสพติด (3) สนับสนุนให้มีพนักงานเจ้าหน้าที่ส่งเสริม ความประพฤตินักเรียนและนักศึกษาโรงเรียนละ 1 คน โดย สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ชัยภูมิ เขต 2 อบรมให้ฟรี 2) ด้านการเฝ้าระวัง ดังนี้ (1) ประชุมผู้ปกครอง และผู้ประกอบการร้านค้าเพื่อ ขอความร่วมมือสอดส่องดูแลและช่วยกันตรวจตราในเรื่องของยาเสพติดและบุหรี่ไฟฟ้ารวมถึงประสานกับ ผู้นำชุมชนให้ช่วยสอดส่องดูแล (2) พนักงานเจ้าหน้าที่ส่งเสริมความประพฤตินักเรียนและนักศึกษา (พสน.) ออกปฏิบัติหน้าที่ในการป้องกันยาเสพติด และพานักเรียนกลับเข้าสู่ห้องเรียน (3) ส่งเสริมให้นักเรียนมี กิจกรรมที่หลากหลาย เช่น กีฬา ดนตรี และนันทนาการต่างๆ 3) ด้านการพัฒนาระบบการป้องกันและ แก้ไขปัญหายาเสพติด มอบนโยบายให้ครูประจำชั้นคัดกรอง สังเกตนักเรียนกลุ่มเสี่ยงและจัดทำข้อมูล นักเรียนรายบุคคลและใช้เครื่องมือคัดกรอง เช่น SDQ คัดกรองนักเรียนโดยจำแนกเป็นกลุ่มปลอดภัย กลุ่ม เสี่ยง กลุ่มเสพ กลุ่มติด กลุ่มค้า ปีการศึกษาละ 2 ครั้ง รายงานสถานการณ์ใช้ยาเสพติดในระบบ CATAS ภาคเรียนละ 1 ครั้ง 4) ด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด กำหนดยุทธศาสตร์การดำเนินงานที่ ชัดเจน ครอบคลุม 5 ด้านหลัก การป้องกันและเฝ้าระวังเด็ก การคุ้มครองเด็ก การส่งเสริมและพัฒนาเด็ก การมีส่วนร่วมกับทุกภาคส่วน และการติดตามด้วยกระบวนการเชิงบวก จัดทำโครงการสถานศึกษาสีขาว ปลอดภัยยาเสพติดและอบายมุขอย่างต่อเนื่องทุกปีการศึกษา จัดทำ MOU กับ ศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้ระดับ อำเภอ ในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด ร่วมมือกับส่วนราชการ

5. อภิปรายผลการวิจัย

ผลการวิจัย เรื่อง ความต้องการจำเป็นในการดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในสถาน ศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 2 สามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

1. การอภิปรายผลตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 ผลการวิจัยสะท้อนว่าสภาพปัจจุบันของการดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในสถานศึกษาอยู่ในระดับมาก ขณะที่สภาพที่พึงประสงค์อยู่ในระดับมากที่สุด แสดงให้เห็นว่าผู้บริหารและครูตระหนักถึงความสำคัญของการป้องกันปัญหายาเสพติด แต่การดำเนินงานจริงยังมีข้อจำกัดด้านความต่อเนื่องและการบูรณาการเชิงระบบ โดยเฉพาะบทบาทของครูแกนนำและการเฝ้าระวังเชิงรุก ผู้วิจัยวิเคราะห์ว่า อาจเกิดจากปัจจัยภายนอก เช่น สื่อออนไลน์และสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการเข้าถึงสารเสพติด รวมถึงข้อจำกัดด้านความรู้ ทักษะ และภาระงานของครู ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของพัชรินทร์ ขมภูวิเศษ และคณะ (2565, หน้า 785-789) ที่ชี้ว่าปัญหายาเสพติดในกลุ่มเด็กและเยาวชนมีความซับซ้อนและเกี่ยวข้องกับหลายปัจจัยทั้งระดับบุคคล ครอบครัว และชุมชน

2. การอภิปรายผลตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 ผลการวิเคราะห์ความต้องการจำเป็น (PNI modified) ชี้ให้เห็นว่าด้านครูแกนนำเป็นประเด็นที่ต้องได้รับการพัฒนาเป็นลำดับแรก สะท้อนถึงบทบาทสำคัญของครูในฐานะผู้ใกล้ชิดนักเรียนและเป็นกลไกหลักในการเฝ้าระวัง ป้องกัน และให้ความช่วยเหลือเบื้องต้นแก่กลุ่มเสี่ยง ขณะที่ด้านการเฝ้าระวังและการพัฒนาระบบยังต้องอาศัยการสนับสนุนเชิงนโยบายและความร่วมมือจากหลายภาคส่วน ผู้วิจัยเห็นว่า การพัฒนางานป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในสถานศึกษาควรมุ่งจากการเสริมสร้างศักยภาพบุคลากร ควบคู่กับการพัฒนาระบบข้อมูล การคัดกรอง และการติดตามช่วยเหลือนักเรียนอย่างเป็นระบบ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของวสันต์ ปวนปวันวงศ์ (2566, หน้า 963-967) ที่เน้นการมีส่วนร่วมของชุมชนและการจัดการพื้นที่เสี่ยงให้ปลอดภัย

3. การอภิปรายผลตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 แนวทางการดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดที่สังเคราะห์ได้ 4 ด้าน สะท้อนให้เห็นว่าการแก้ไขปัญหายาเสพติดในสถานศึกษาไม่ใช่ภารกิจของฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง หากแต่ต้องอาศัยการทำงานเชิงระบบ ตั้งแต่การบูรณาการเนื้อหาในหลักสูตร การสร้างเครือข่ายความร่วมมือ การจัดระบบเฝ้าระวัง ไปจนถึงการพัฒนาแผนยุทธศาสตร์ที่ชัดเจนและต่อเนื่อง ผู้วิจัยวิเคราะห์ว่า การนำแนวทางดังกล่าวไปใช้จะช่วยยกระดับการดำเนินงานจากการแก้ปัญหาเชิงรับไปสู่การป้องกันเชิงรุก และสร้างความยั่งยืนในการดูแลนักเรียนในระยะยาว ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดและผลการวิจัยของณัฐภูมิ บุตรธนู (2565) และพยอม ใจสะอาด (2553)

สรุปเชิงสังเคราะห์ของการอภิปรายผล การวิจัยครั้งนี้ชี้ให้เห็นเชิงสังเคราะห์ว่า การดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 2 มีพื้นฐานการดำเนินงานอยู่ในระดับที่ค่อนข้างดี แต่ยังคงมีช่องว่างระหว่างสภาพปัจจุบันกับสภาพที่พึงประสงค์ โดยเฉพาะในด้านบทบาทของครูแกนนำ การเฝ้าระวังเชิงรุก และการพัฒนาระบบการดำเนินงานอย่างเป็นระบบ ผลการวิเคราะห์ความต้องการจำเป็นสะท้อนให้เห็นว่าการเสริมสร้างศักยภาพบุคลากร และการจัดกลไกการดูแลช่วยเหลือนักเรียนเชิงป้องกันเป็นประเด็นเร่งด่วนที่ควรได้รับการพัฒนาเป็นลำดับแรก

ผู้วิจัยสังเคราะห์ว่า การขับเคลื่อนงานป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในสถานศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพจำเป็นต้องดำเนินการในลักษณะเชิงระบบและเชิงบูรณาการ โดยเริ่มจากการพัฒนาครูแกนนำให้มีความรู้ ทักษะ และบทบาทที่ชัดเจน ควบคู่กับการสร้างระบบเฝ้าระวังและคัดกรองที่มีประสิทธิภาพ และการเชื่อมโยงความร่วมมือกับครอบครัว ชุมชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง แนวทางทั้ง 4 ด้านที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้จึงมีข้อเสนอเชิงปฏิบัติ หากแต่เป็นกรอบแนวคิดเชิงกลไกที่สามารถนำไปใช้เป็นฐานในการวางแผนนโยบายและการดำเนินการดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานอย่างยั่งยืนในอนาคต

6. ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะสำหรับการนำผลวิจัยไปใช้ประโยชน์

1.1 สถานศึกษาควรบูรณาการการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดไว้ในหลักสูตรการเรียนการสอนและกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนอย่างเป็นระบบ โดยเน้นการเสริมสร้างความรู้ ความตระหนัก และทักษะชีวิต เพื่อให้นักเรียนสามารถตัดสินใจหลีกเลี่ยงพฤติกรรมเสี่ยงได้อย่างเหมาะสมและยั่งยืน

1.2 ผู้บริหารสถานศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรส่งเสริมการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน ได้แก่ ผู้บริหาร ครู นักเรียน ผู้ปกครอง และชุมชน ในการดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด โดยจัดให้มีระบบเฝ้าระวัง การคัดกรอง การติดตามช่วยเหลือ และการให้คำปรึกษาที่ชัดเจนและต่อเนื่อง

1.3 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาควรสนับสนุนทรัพยากรที่จำเป็นต่อการดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในสถานศึกษา ทั้งด้านงบประมาณ บุคลากร และสื่อประชาสัมพันธ์ รวมถึงการพัฒนาศักยภาพครูแกนนำและเครือข่ายความร่วมมือ เพื่อให้การดำเนินงานเกิดผลอย่างเป็นรูปธรรมและมีความยั่งยืน

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

ควรมีการดำเนินการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) หรือการวิจัยเชิงพัฒนา เพื่อทดลองนำแนวทางการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้ไปใช้ในสถานศึกษาจริง และศึกษาผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นต่อพฤติกรรมของนักเรียนและระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในระยะยาว

7. องค์ความรู้ที่ได้รับ

องค์ความรู้ที่ได้รับจากการวิจัยครั้งนี้ชี้ให้เห็นว่า การป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 2 จำเป็นต้องดำเนินการในลักษณะเชิงระบบและเชิงบูรณาการ โดยมีการพัฒนาศักยภาพบุคลากรภายในสถานศึกษาเป็นกลไกหลักในการขับเคลื่อนการดำเนินงานอย่างมีประสิทธิภาพ ผลการวิจัยสะท้อนว่า ครูและบุคลากรทางการศึกษายังมี

ความต้องการการพัฒนาในด้านความรู้ ทักษะ และบทบาทหน้าที่ที่ชัดเจนในการป้องกัน ฝ่าละออง และช่วยเหลือนักเรียนกลุ่มเสี่ยง ซึ่งเป็นฐานสำคัญของการสร้างความเข้มแข็งให้กับระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน นอกจากนี้ องค์ความรู้ที่สำคัญอีกประการหนึ่งคือ การบริหารจัดการด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดจำเป็นต้องมีโครงสร้างการดำเนินงานที่ชัดเจน มีระบบฝ่าละออง คัดกรอง ติดตาม และประเมินผลอย่างต่อเนื่อง โดยเชื่อมโยงการทำงานของครูแกนนำ ระบบข้อมูล และนโยบายของสถานศึกษาเข้าด้วยกัน อย่างเป็นรูปธรรม การบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพจะช่วยลดช่องว่างระหว่างสภาพปัจจุบันกับสภาพที่พึงประสงค์ และเพิ่มความสามารถของสถานศึกษาในการรับมือกับปัญหายาเสพติดได้อย่างเป็นระบบ ผลการวิจัยยังได้ชี้ให้เห็นว่า ความสำเร็จของการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในสถานศึกษาไม่สามารถเกิดขึ้นได้จากสถานศึกษาเพียงลำพัง หากแต่ต้องอาศัยการมีส่วนร่วมของเครือข่ายภายนอก ได้แก่ ผู้ปกครอง ชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และหน่วยงานด้านความมั่นคง เช่น เจ้าหน้าที่ตำรวจ ซึ่งมีบทบาทสำคัญในการสนับสนุนการฝ่าละออง การสร้างสภาพแวดล้อมที่ปลอดภัย และการแก้ไขปัญหาเชิงพื้นที่ องค์ความรู้ส่วนนี้สะท้อนถึงความจำเป็นของการสร้างเครือข่ายความร่วมมือแบบภาคี เพื่อเสริมพลังให้การดำเนินงานในสถานศึกษาเกิดความต่อเนื่องและยั่งยืน

ดังนั้น องค์ความรู้จากงานวิจัยครั้งนี้สามารถสังเคราะห์เป็นแนวคิดเชิงระบบว่า การป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในสถานศึกษาที่มีประสิทธิภาพ ต้องประกอบด้วย 3 มิติหลัก ได้แก่ (1) การพัฒนาศักยภาพบุคลากรภายในโรงเรียน (2) การบริหารจัดการและระบบสนับสนุนที่ชัดเจน และ (3) การมีส่วนร่วมของเครือข่ายภายนอกอย่างเป็นรูปธรรม ซึ่งองค์ความรู้ดังกล่าวสามารถใช้เป็นกรอบแนวคิดในการพัฒนานโยบายและแนวทางปฏิบัติด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในบริบทที่คล้ายคลึงกันได้

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ที่ได้รับ

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2560). *แนวทางการดำเนินงานโครงการสถานศึกษาสีขาว ปลอดภัย เสพติดและ อายุมข*. กรุงเทพฯ: กระทรวงศึกษาธิการ.
- คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด. (2563). *แผนปฏิบัติการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด แห่งชาติ พ.ศ. 2563-2565*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด (ป.ป.ส.)
- ณัฐวุฒิ บุตรธนู. (2565). *การพัฒนาแนวทางการดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดของสถาน ศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 3*. (วิทยานิพนธ์การ ศึกษามหาบัณฑิต). มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2555). *การวิจัยเบื้องต้น*. (พิมพ์ครั้งที่ 9). กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.
- พยอม ใจสะอาด. (2553). *สภาพปัญหาการดำเนินงานและแนวทางการป้องกันยาเสพติดในสถาน ศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสระแก้ว เขต 1*. (งานนิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต). ชลบุรี: มหาวิทยาลัยบูรพา.
- พัชรินทร์ ชมภูวิเศษ, อธิรัตน์ เหล่าคมพุดาจารย์ และจิรัชญา เหล่าคมพุดาจารย์. (2565). *แนวทาง การป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในกลุ่มเด็กและเยาวชนแห่งหนึ่งในจังหวัดชัยภูมิ*. *วารสาร มจร อุบลปริทรรศน์*, 7(1), 785-789.
- วสันต์ ปวนปันวงศ์. (2566). *นโยบายและมาตรการของสถานศึกษาในการป้องกันและการแก้ไขปัญห ยาเสพติดของเยาวชนในพื้นที่ชายแดน อำเภอมะนัง จังหวัดตาก*. *วารสารมนุษยศาสตร์และ สังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม*, 42(6), 963-967.
- ศูนย์บำบัดยาเสพติดเอกชนภูฟ้าเรสโฮม. (2566). *ข้อมูลสถานการณ์และการบำบัดยาเสพติด*. เข้าถึงได้ จาก https://www.phufaresthome.com/blog/world-drug-report-2022-summary/?utm_source=chatgpt.com
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 2. (2561). *แผนปฏิบัติการป้องกันและแก้ไขปัญห ยาเสพติดในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 2*. ชัยภูมิ: สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 2.
- _____. (2566). *ข้อมูลสารสนเทศทางการศึกษา ปีการศึกษา 2566*. ชัยภูมิ: สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 2.
- สำนักติดตามและประเมินผลการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2562). *รายงานผลการติดตามและประเมินผล การดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการ การศึกษาขั้นพื้นฐาน*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.

- United Nations Office on Drugs and Crime. (2022). *World drug report 2022*. Vienna, Austria: United Nations publication..
- Yamane, T. (1973). *Statistics: An introductory analysis*. (3rd ed.). New York, NY: Harper & Row.